

определены их общие и различные черты. Сделан вывод об основных тенденциях развития уголовного законодательства в этой сфере.

Ключевые слова: *генезис, измена Родине, Уголовное Уложение, контрреволюционное преступление, УК УССР, наказание.*

#### **Zaytsev A., Filipenko V. Genesis of rule of treason in Ukraine (1845-1960)**

This article studied the history of the rule of treason by the analysis of the main sources of criminal law from the XIX century till the 60 years of XX century, including, The Penal Code penal and correctional 1845, Criminal Code 1903, Criminal Code 1922 and 1927. Determined common and distinctive features of norms of treason during the Russian Empire and the first decades of Soviet Ukraine. The conclusion is made about the main trends of legislation's evolution in this area.

We found that the Penal Code penal and correctional 1845 and Criminal Code 1903 were important historical milestones and prerequisites towards systematization and codification of the Soviet criminal law, including the establishment of rule of treason. The first time the term «treason» legally stipulated in the Criminal the Code 1845. This act is closest in meaning to the current legislation of Ukraine on the description of treason. The results of further research are reflected in the Criminal Law of 1903, which allocated special chapter IV «Of the treason».

The course on the elimination and complete change of ideas and legislative requirements of tsarist Russia was declared when the Soviet power was established. The legislator began to create criminal acts from scratch, without any scientific basis and justification. That is all pre-revolutionary heritage of legislators was reversed. Counter-revolutionary crime contained the various forms of crimes against the state. In this concept also included acts that resembled one or another sign of treason. This forced us to analyze counterrevolutionary crime as a whole and in parts. The rule of «treason» was finally presented to the Criminal Code of the Ukrainian SSR in 1927.

Key words: *genesis, treason, Criminal Code, counterrevolutionary crime, Criminal Code in 1927, punishment.*

УДК 343.31

**С.В. Івашко**

#### **ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ ПІДРОЗДІЛАМИ КАРНОГО РОЗШУКУ ГРАБЕЖАМ НА ОБ'ЄКТАХ ЗАЛІЗНИЦІ**

У статті зроблено спробу дослідити питання правового регулювання протидії підрозділами карного розшуку грабешам на об'єктах залізниці. Автор умовно визначено групи нормативно-правових актів, що входять до системи правового регулювання досліджуваного питання та, у результаті їх аналізу, визначено значення в процесі протидії підрозділами карного розшуку грабешам на об'єктах залізниці.

Ключові слова: *підрозділи карного розшуку, правове регулювання, грабежі на об'єктах залізниці.*

**Постановка проблеми.** Останні майже 100 років протидію злочинам, що вчиняються на об'єктах залізниці, змінювали підрозділи транспортної міліції, або як їх ще називали міліція на транспорті, однак у лютому 2015 року законодавцем було прийнято рішення про ліквідацію вказаних суб'єктів, а їхні повноваження на підрозділі карного розшуку Національної поліції України (далі – НП України) [1]. Аналіз емпіричного матеріалу свідчить про те, що підрозділи карного розшуку, до повноважень яких відноситься протидія злочинам на об'єктах залізниці перебувають у стані дезорганізації, оскільки, по-перше, статистичні дані МВС України свідчать про те, що кількість злочинів, учинених на об'єктах залізничної інфраструктури суттєво зростає [2], по-друге, одночасне реформування системи правоохоронних органів (Національної поліції, Генеральної прокуратури України, судів), перехід від міліції до поліції з оновленням нормативної бази призвів до колізії серед правових актів, що регулюють указану діяльність. Слід ураховувати, що створення і зміцнення правової держави, в основі якої стоїть захист прав та свобод громадян, повинно будуватися на засадах верховенства Закону. Істотною прерогативою в досягненні вказаної мети є повне законодавче закріплення всіх аспектів протидії злочинності правоохоронними органами, у тому числі злочинам на об'єктах залізниці. Відзначимо, що в більшості розвинених країн світу у правову основу діяльності правоохоронних органів покладено вимоги, проголошені рядом міжнародно-правових документів, покликаних забезпечувати захист особистих прав людини та громадянина [3, с.28]. З цього приводу доречно висловився О.М.Бандурка про те, що правова основа оперативно-розшукової діяльності являє собою систему правових установлень, які містяться в законних і відомчих актах, що визначають завдання, принципи, зміст і порядок оперативно-розшукової діяльності [4, с.135]. З урахуванням зазначеного та тематики статті доцільно дослідити сучасний стан правового регулювання протидії підрозділами карного розшуку грабжам на об'єктах залізниці.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Проблеми правового регулювання оперативно-розшукової діяльності завжди були в центрі уваги науковців усіх галузей юридичної науки. Аналізуючи більшість досліджень, що присвячені різним аспектам протидії злочинності, можна дійти висновку, що в кожній науковій праці питання правового регулювання займає одне з провідних місць. Водночас варто підкреслити, що серед наукових здобутків у сфері оперативно-розшукової діяльності окремої уваги заслуговують праці О.М. Бандурки, А.В. Бабяка, В.В. Шендрика, Я.В. Мінки, І.П. Козаченка, О.О. Юхно, М.М.Перепелиці, В.Д. Пчолкіна, М.В. Стащак, О.Ф. Долженкова, В.П. Євтушка, В.П. Захарова, М.А. Погорецького, В.Л. Регульського, І.В. Сервецького та ін. Однак, ураховуючи

останні зміни у кримінальному процесуальному та оперативно-розшуковому законодавстві більшість нормативно-правових актів, які вивчали та аналізували вчені або втратили чинність, або викладені в новій редакції, або доповнені.

**Формування цілей.** Мета статті – охарактеризувати сучасний стан правового регулювання протидії підрозділами карного розшуку грабешам на об'єктах залізниці.

**Виклад основного матеріалу.** Серед фахівців у сфері оперативно-розшукової діяльності існують декілька різних підходів до розгляду питання правового регулювання процесу протидії тому чи іншому виду злочинної діяльності. Водночас можна констатувати, що найбільш розповсюдженою є така класифікація:

1) залежно від юридичної сили групування нормативно-правових актів, що в тій чи іншій мірі регулюють досліджуване питання з подальшим детальним аналізом, визначенням проблемних аспектів та баченням шляхів удосконалення;

2) залежно від правовідносин, що виникають у процесі протидії уповноваженими суб'єктами злочинної діяльності, вивчення та аналізу нормативно-правових актів, що регулюють указані правовідносини.

Спільним для вказаних підходів є визначення нормативно-правових актів, що регулюють повністю або в окремих частинах процес протидії злочинності з обов'язковим подальшим їх аналізом. Тому, на нашу думку, також доцільним є вивчення питання протидії територіальними підрозділами карного розшуку злочинам, які вчиняються в залізничній сфері, способом визначення нормативно-правових актів, які прямо або опосередковано регулюють досліджуване питання.

Аналізуючи чинне законодавство, можна визначити, що процес протидії підрозділами карного розшуку грабешам на об'єктах залізниці регулюють нормативно-правові акти, які можливо умовно розподілити на такі групи:

1) нормативно-правові акти, що визначають загальні засади та принципи протидії злочинності, у тому числі грабешам на об'єктах залізниці, зокрема:

- Конституція України;
- міжнародні договори, що ратифіковані Верховною Радою України та присвячені різним аспектам протидії злочинності, захисту права власності;
- Закони України: «Про прокуратуру», «Про судоустрій і статус судів», «Про доступ до судових рішень», «Про Конституційний Суд України» «Про судову експертизу» «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві», «Про правовий режим воєнного стану», «Про держану таємницю».

Аналіз указаних нормативно-правових актів дозволяє дійти висновку, що вони покликані визначити загальні засади, принципи та порядок протидії злочинності правоохоронними органами, зокрема підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці. Так, наприклад, серед положень Конституції України для всіх суб'єктів правоохоронної системи основоположними в їх діяльності є такі як: визначення верховенства права (ст. 8); неможливість повторного притягнення до юридичної відповідальності одного виду однієї й тієї самої особи за вчинення за одного й того самого правопорушення, оскільки юридична відповідальність особи має індивідуальний характер (ст. 61); закріплення презумпції невинуватості (ст. 62); право особи на відмову надати покази проти себе чи своїх близьких родичів (ст. 63) [5].

Водночас слід відмітити, що нормативно-правові акти вказаної групи прямо не регулюють порядок, організацію та тактику здійснення протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці;

2) нормативно-правові акти, які регулюють, окрім загальних засад протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці, питання організаційно-тактичного характеру, зокрема:

- Кодифіковані закони: Кримінальний процесуальний кодекс України, Кримінальний кодекс України;

- Закони України: «Про Національну поліцію», «Про оперативно-розшукову діяльність»;

- міжвідомчі нормативно-правові акти: спільний наказ Генеральної прокуратури України, МВС України, Служби безпеки України, адміністрації Державної прикордонної служби, Міністерств фінансів та юстиції України від 16.10.2012 № 114/1042/516/1199/936/1687/5 «Про затвердження Інструкції про організацію проведення негласних слідчих розшукових дій (далі – НСРД) та використання їх результатів у кримінальному провадженні», спільний наказ МВС України та Державної пенітенціарної служби від 31.10.2002 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів внутрішніх справ та Державної пенітенціарної служби при здійсненні оперативно-розшукової діяльності»;

- відомчі нормативно-правові акти: наказ НП України від 14.11.2015 № 90 «Про затвердження Положення про Департамент карного розшуку», наказ МВС України від 14.08.2012 № 700 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами внутрішніх справ у попередженні, виявленні та розслідуванні кримінальних правопорушень».

Характерними ознаками для другої групи нормативно-правових актів є визначення як організаційно-правових, так і тактичних засад протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці. Зокрема для прикладу, можна навести: закріплення положеннями Кримінального кодек-

су України діянь, які є злочинами, а також визначення об'єкта злочинного посягання, суб'єкта злочину, об'єктивної та суб'єктивної сторони [6]; визначення Кримінальним процесуальним кодексом організаційних основ кримінального провадження, обов'язків та прав усіх учасників досудового та судового розслідування [7]; визначення Законом України «Про Національну поліцію» обов'язку поліції щодо протидії злочинності як прерогативної діяльності, зокрема грабежам на об'єктах залізниці [8]; закріплення Законом України «Про оперативно-розшукову діяльність» основних організаційних принципів та механізму здійснення оперативно-розшукової діяльності при протидії злочинності та зокрема досліджуваним злочинам [9]. Водночас, аналізуючи положення нормативно-правових актів указаної групи можна резюмувати, що під час протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці, указані законодавчі акти визначають здебільшого організаційно-правові аспекти зазначеної діяльності;

3) нормативно-правові акти, що безпосередньо визначають тактику протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці. Однак, як свідчить детальний аналіз положень правових актів зазначеної групи в більшості випадків до них належать відомчі нормативно-правові акти, причому закритого характеру;

4) нормативно-правові акти, що регулюють питання, пов'язані з виконанням функцій протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці, однак є профільними не для вказаних суб'єктів, а для залізничної інфраструктури, зокрема:

- Закони України: «Про залізничний транспорт», «Про ратифікацію Правил перевезення вантажів у міжнародному прямому вантажному залізнично-поромному сполученні між портами України та портами Турецької Республіки, що мають залізничне сполучення, між Кабінетом Міністрів України та Урядом Турецької Республіки»;

- підзаконні акти: постановою Кабінету Міністрів України від 06.04.1998 № 457 «Про затвердження Статуту залізниць України», наказ Міністерства транспорту України від 21.11.2000 № 644 «Про затвердження окремих розділів Правил перевезення вантажів» тощо.

Нормативно-правові акти вказаної групи є невід'ємною частиною правового регулювання досліджуваного питання, оскільки залізнична інфраструктура є складною, самостійною системою. Так, відповідно до статистичних даних міністерства транспортної інфраструктури, сьогодні залізничний транспорт України є провідною галуззю в дорожньо-транспортному комплексі країни, який забезпечує 82% вантажних і майже 50% пасажирських перевезень, здійснюваних усіма видами транспорту [10]. Тобто, можна резюмувати про наявність специфічного суб'єкта злочинної діяльності (державний службовець - працівник залізниці), охоронювальних законом об'єктів (ванта-

жі, державне майно), а отже, протидія досліджуваному виду злочинності неможлива без урахування територіальними підрозділами карного розшуку специфіки правових актів, які визначають суб'єктів та об'єктів залізничної сфери, а також їх повноваження.

**Висновки.** Отже, підсумовуючи, можна дійти висновку, що в загальному вигляді структуру правового регулювання питання протидії підрозділами карного розшуку грабежам на об'єктах залізниці складають нормативно-правові акти, які можливо умовно розділити на чотири групи залежно від основних положень та з урахуванням правовідносин, які вони регулюють.

#### Використані джерела:

1. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів щодо реформування органів внутрішніх справ України [Електронний ресурс] : Закон України // Верховна Рада України; Закон від 12.02.2015 № 193-VIII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/193-19>. – Назва з екрану.
2. Статистичні дані Генеральної прокуратури України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/stat.html>
3. Зуєв О. Ю. Протидія збуту майна, одержаного злочинним шляхом : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Зуєв Олександр Юрійович. – Х., 2015. – 233 с.
4. Бандурка О.М. Теорія і практика оперативно-розшукової діяльності : монографія / О. М. Бандурка. – Харків : Золота миля, 2012. – 620 с.
5. Конституція України : Закон України від 26 червня 1996 р. № 254к/96-ВР: [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.gkska2.rada.gov.ua/pls/zweb\\_№/webproc4\\_1?id](http://www.gkska2.rada.gov.ua/pls/zweb_№/webproc4_1?id).
6. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341-III; поточна редакція на підставі Закону України від 14 травня 2013 р. № 228 -VII) [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2001. – № 21. – Ст. 920. – Режим доступу до журн. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>. – Загол. з екрана.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI (поточна редакція на підставі Закону України від 04 липня 2013 р. № 406-VII) [Електронний ресурс] // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 9-10, № 11-12, № 13. – Ст. 88. – Режим доступу до журн. : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Загол. з екрана.
8. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/580-19>
9. Про оперативно-розшукову діяльність [Електронний ресурс] : Закон України // Верховна Рада України; Закон від 18.02.1992 № 2135-XII. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>. – Назва з екрану.
10. Укрзалізниця. Офіційний веб-сайт [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uz.gov.ua/>

**Ивашко С.В. Правовое регулирование противодействия подразделениями уголовного розыска грабежам на объектах железной дороги**

В статье сделана попытка исследовать вопросы правового регулирования противодействия подразделениями уголовного розыска грабежам на объектах железной дороги. Автором условно определены группы нормативно-правовых актов, входящих в систему правового регулирования изучаемого вопроса и, в результате их анализа, определены значения в процессе противодействия подразделениями уголовного розыска грабежам на объектах железной дороги.

Ключевые слова: подразделения уголовного розыска, правовое регулирование, грабежи на объектах железной дороги.

**Ivashko Sergiy. Rights countering criminal investigation division of robberies at the facilities of the railway**

The analysis of empirical data the author stated that the criminal investigation unit is now engaged in opposition robbery, committed on railway facilities in a state of confusion because, firstly, Ukraine Interior Ministry statistics indicate that the number of crimes committed in the field of railway infrastructure increased substantially, and, secondly, the simultaneous reform of all law enforcement system, the transition from militia to police led to fragmentation of regulatory legal acts regulating activities specified. In order to address these issues in the article the author attempts to investigate the regulation of combating divisions Criminal Investigation robbery at the facilities of the railway, including the most common are determined by examining similar issues experts in the field of operational activities. Due indicated by the study author conventionally defined group of regulations that make up the system of legal regulation of combating divisions Criminal Investigation robbery at the facilities of the railway, according to their main provisions and taking into account the relationships that they regulate, including:

- Regulations that define the general principles and principles of combating crime, including robbery, committed on railway facilities;

- Regulations governing than general principles of combating divisions Criminal Investigation robbery at the facilities of the railway, the issue of organizational and tactical;

- regulations that directly determine the tactics of counter units CID robbery at the facilities of the railway;

- Regulations governing the performance of functions related to the criminal investigation units to counter looting at the sites of the railway, but is not specialized for these subjects, and for rail infrastructure.

At the same time, the author gives examples of regulations that make up each of these groups, and as a result of a detailed analysis determined value in the counter units CID robbery at the facilities of the railway.

Key words: *Criminal Investigation unit, regulation, robbery at the facilities of the railway.*